

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2022 m. gegužės 5 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Vartotojų apsauga – Nesąžiningos sąlygos – Direktyva 93/13/EEB – Taikymas *ratione temporis* – 10 straipsnio 1 dalis – Paskolos sutartis, sudaryta prieš valstybei narei įstojant į Europos Sąjungą, tačiau pakeista po šio įstojimo datos – 6 straipsnis – Komercinės (ūkinės) veiklos subjekto nepagrįstai gautos naudos grąžinimas – Nacionalinės teisės nuostatos, numatančios nesąžiningų sąlygų pakeitimą ir jomis remiantis nepagrįstai gautos naudos grąžinimą – Taikymas *ratione materiae* – 1 straipsnio 2 dalis – Sąlygoms, atspindinčioms įstatymų ar kitų teisės aktų privalomąsias nuostatas, taikoma išimtis“

Byloje C-567/20

dėl *Općinski građanski sud u Zagrebu* (Zagrebo apylinkės civilinių bylų teismas, Kroatija) 2020 m. spalio 15 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2020 m. spalio 29 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

A.H.

prieš

Zagrebačka banka d.d.

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kuri sudaro kolegijos pirmininkė K. Jürimäe, teisėjai N. Jääskinen (pranešėjas), M. Safjan, N. Piçarra ir M. Gavalec,

generalinė advokatė J. Kokott,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- A.H., atstovaujamos *odvjetnici* P. Đurić ir S. Kalebota,
- *Zagrebačka banka d.d.*, atstovaujamo *odvjetnici* B. Porobija, M. Kiš Kapetanović ir S. Porobija,
- Kroatijos vyriausybės, atstovaujamos G. Vidović Mesarek,

* Proceso kalba: kroatų.

– Europos Komisijos, atstovaujamos M. Mataija ir N. Ruiz García,
susipažinęs su 2022 m. vasario 3 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288) ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 38 ir 47 straipsnių išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant A.H. ir *Zagrebačka banka d.d.* ginčą dėl sumų, šio banko tariamai nepagrįstai gautų pagal nesąžiningas sąlygas, kurios iš pradžių buvo įtrauktos į šių šalių sudarytą paskolos sutartį ir kurias vėliau šios šalys pakeitė, sudariusios sutarties priedą dėl Kroatijos įstatyme numatytų pakeitimų, grąžinimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

2012 m. Stojimo aktas

- 3 Akto dėl Kroatijos Respublikos stojimo sąlygų ir Europos Sąjungos sutarties, Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo bei Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutarties pritaikomųjų pataisų (OL L 112, 2012, p. 21) 2 straipsnio pirmoje pastraipoje nustatyta:

„Nuo įstojimo dienos pirminių Sutarčių ir prieš įstojimą institucijų priimtų aktų nuostatos Kroatijai yra privalomos ir joje taikomos tose Sutartyse ir šiame Akte nustatytais sąlygomis.“

Direktyva 93/13

- 4 Direktyvos 93/13 tryliktoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„kadangi daroma prielaida, jog valstybių narių įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatose, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai nustato su vartotojais sudaromų sutarčių sąlygas, nėra nesąžiningų sąlygų; kadangi dėl to, atrodo, kad nėra būtina kontroliuoti kaip vykdomos tos sąlygos, kurios atspindi įstatymų ar kitų teisės aktų privalomąsias nuostatas ir tarptautinių konvencijų, prie kurių valstybės narės arba Bendrija yra prisijungusios, principus ar nuostatas; kadangi tuo požiūriu 1 straipsnio 2 dalyje pateikiama formuluotė „įstatymų ar kitų teisės aktų privalomosios nuostatos“ numato ir normas, kurios pagal įstatymą yra taikomos susitariančioms šalims, jei nebuvo susitarta kitaip“.

5 Šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Sutarčių sąlygoms, atspindinčioms įstatymų ar kitų teisės aktų privalomąsias nuostatas ir tarptautinių konvencijų, prie kurių yra prisijungusios valstybės narės ar Bendrija, nuostatas ar principus, ypač transporto srityje, šios direktyvos nuostatos nėra taikomos.“

6 Minėtos direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos[,] naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas [komercinės (ūkinės) veiklos subjektas] sudaro su vartotoju taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų privalomos vartotojui, ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų.“

7 Tos pačios direktyvos 10 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Valstybės narės priima įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie, įsigalioję ne vėliau kaip iki 1994 m. gruodžio 31 d., įgyvendina šią direktyvą. Apie tai jos nedelsdamos praneša Komisijai.

Šios nuostatos taikomos visoms po 1994 m. gruodžio 31 d. sudarytoms sutartims.“

Kroatijos teisė

8 Iki Kroatijos Respublikos įstojimo į Europos Sąjungą priimtu *Zakon o potrošačkom kreditiranju* (Vartojimo kredito įstatymas, *Narodne novine*, Nr. 75/09), įsigaliojusiu 2010 m. sausio 1 d., buvo siekiama į Kroatijos teisę perkelti 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančios Tarybos direktyvą 87/102/EEB (OL L 133, 2008, p. 66; klaidų ištaisymai OL L 207, 2009, p. 14, OL L 199, 2010, p. 40, OL L 234, 2011, p. 46, ir OL L 36, 2015, p. 15), nuostatas.

9 Šio įstatymo 3 straipsnyje išvardytos paskolos sutartys, kurioms jis netaikomas; tarp jų nėra paskolos sutarčių, skirtų leisti įsigyti ar išlaikyti nuosavybės teises į žemę arba esamą ar planuojamą statyti pastatą.

10 Šis įstatymas buvo iš dalies pakeistas 2015 m. rugsėjo 30 d. įsigaliojusiu *Zakon o izmjeni i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju* (Įstatymas, kuriuo iš dalies keičiamas ir papildomas vartojimo kredito įstatymas, *Narodne novine*, Nr. 102/15) (toliau – 2015 m. Vartojimo kredito įstatymas).

11 2015 m. Vartojimo kredito įstatymo IV.a skyriuje yra 19a–19i straipsniai, reglamentuojantys „paskolų, išreikštų Šveicarijos frankais [CHF] arba [Kroatijos] kunomis [HRK] su keitimo į Šveicarijos frankus sąlyga, konvertavimą“.

12 Šio įstatymo 19b straipsnyje „Paskolų konvertavimo principas“ numatyta:

„Šveicarijos frankais išreikštos paskolos konvertavimas į eurus išreikštą paskolą arba [Kroatijos] kunomis išreikštos paskolos su keitimo į Šveicarijos frankus sąlyga konvertavimas į [Kroatijos] kunomis išreikštą paskolą su keitimo į eurus sąlyga reiškia paskolos konvertavimą keičiant jos valiutą arba keitimo sąlygos valiutą; konvertuojama taip, kad Šveicarijos frankais išreikštą paskolą gavusio vartotojo padėtis prilygtų padėčiai, kurioje jis būtų, jei gautų eurus išreikštą paskolą, o [Kroatijos] kunomis išreikštą paskolą su keitimo į Šveicarijos frankus sąlyga gavusio vartotojo padėtis prilygtų padėčiai, kurioje jis būtų, jei gautų [Kroatijos] kunomis išreikštą paskolą su keitimo į eurus sąlyga.“

13 Minėto įstatymo 19c straipsnyje „Paskolos konvertavimo apskaičiavimo metodas“ numatyta speciali suinteresuotojo vartotojo pagrindinės skolos naujos sumos apskaičiavimo tvarka, pagal kurią iš esmės vartotojo sumokėtos paskolos grąžinimo įmokos lyginamos su euraišreikštos fiktyvios paskolos sąlygomis. Atlikus šį specialų apskaičiavimą, 2015 m. rugsėjo 30 d. nustatomas euraišreikštas naujas paskolos likutis, laikomas suma, kurią nuo šios datos vartotojas turi sumokėti paskolai grąžinti.

14 To paties įstatymo 19e straipsnio „Pakolos konvertavimas“ 1, 5 ir 6 dalyse nustatyta:

„1. Per 45 dienas nuo šio įstatymo įsigaliojimo dienos kreditorius registruotu laišku su gavimo patvirtinimu turi pateikti vartotojui paskolos konvertavimo apskaičiavimą, nurodydamas 2015 m. rugsėjo 30 d. pagal šio įstatymo 19c straipsnį nustatytą padėtį ir pasiūlydamas sudaryti naują paskolos sutartį ar pakeisti esamą sutartį.

<...>

5. Jei vartotojas sutinka su paskolos konvertavimu, jis per 30 dienų nuo šio straipsnio 1 dalyje nurodyto konvertavimo apskaičiavimo ir visų kreditoriaus reikalavimų apžvalgos, t. y. 2 dalyje numatytos likusių sumokėti sumų santraukos gavimo turi registruotu laišku su gavimo patvirtinimu arba asmeniškai pranešti kreditoriui apie pritarimą konvertavimo apskaičiavimui.

6. Jei vartotojas nesutinka su paskolos konvertavimo apskaičiavimu arba nesudaro šio įstatymo 19c straipsnio 1 dalies 6 punkte nurodyto susitarimo su paskolos davėju, paskolos grąžinimas tęsiamas pagal galiojančias sutarties sąlygas ir laikantis šio įstatymo nuostatų.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

15 2007 m. spalio 15 d. ieškovė pagrindinėje byloje, Kroatijoje gyvenanti vartotoja, ir šioje valstybėje narėje įsteigtas bankas *Zagrebačka banka* sudarė būstui įsigyti skirtos paskolos sutartį; paskolos suma buvo išreikšta Šveicarijos frankais, bet išmokėta Kroatijos kunomis, taikant išmokėjimo dieną *Hrvatska Narodna Banka* (Kroatijos nacionalinis bankas) nustatytą vidutinį valiutos keitimo kursą. Šioje sutartyje, be kita ko, buvo numatyta sąlyga, kad grąžintinos paskolos suma bus apskaičiuojama Šveicarijos frankais ir kad taikytina kintamoji palūkanų norma gali būti keičiama vienašališku *Zagrebačka banka* sprendimu.

16 2015 m. rugsėjo 30 d. įsigaliojo 2015 m. Vartojimo kredito įstatymu įgyvendinta reforma. Pagal šio įstatymo 19b straipsnį visos Šveicarijos frankais išreikštos paskolos būtinai turėjo būti konvertuotos į euraišreikštas paskolas taip, kad vartotojo padėtis prilygtų euraišreikštų paskolų gavėjų padėčiai. Pagal minėto įstatymo 19e straipsnį kreditoriai privalėjo pasiūlyti visiems suinteresuotiesiems vartotojams sudaryti naujas paskolos sutartis arba pakeisti jų sudarytas sutartis laikantis visų pirma to įstatymo 19c straipsnyje nustatytų perskaičiavimo sąlygų. Vartotojui nepritarus tokiam konvertavimui, jo paskolos grąžinimas turėjo tęstis pagal galiojančias sutarties sąlygas.

17 2016 m. sausio 8 d. ieškovė pagrindinėje byloje ir *Zagrebačka banka* sudarė pirminės paskolos sutarties priedą, kad būtų galima atlikti 2015 m. Vartojimo kredito įstatyme numatytą konvertavimą, todėl nuo 2015 m. rugsėjo 30 d. paskolos grąžinimas buvo indeksuojamas euraišreikštas, tai lėmė pagrindinės grąžintinos sumos ir palūkanų apskaičiavimo tvarkos pakeitimą.

- 18 2019 m. birželio 12 d. ieškovė pagrindinėje byloje *Općinski građanski sud u Zagrebu* (Zagrebo apylinkės civilinių bylų teismas, Kroatija) pareiškė ieškinį *Zagrebačka banka*.
- 19 Ieškinyje ji prašė pripažinti, pirma, kad 2007 m. spalio 15 d. sudarytoje sutartyje įtvirtinta indeksavimo Šveicarijos frankais sąlyga ir sąlyga dėl kintamosios palūkanų normos yra nesąžiningos ir atitinkamai negaliojančios tiek pagal Kroatijos, tiek pagal Sąjungos teisę, visų pirma pagal Direktyvos 93/13 nuostatas.
- 20 Grįsdama šį prašymą ieškovė rėmėsi kolektyvinio teisių gynimo byla, pradėta *Trgovački sud u Zagrebu* (Zagrebo komercinis teismas, Kroatija), prieš kelis bankus, įskaitant *Zagrebačka banka*. Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad, remdamiesi, be kita ko, Direktyvos 93/13 nuostatomis, Kroatijos teismai, į kuriuos paeiliui buvo kreiptasi toje byloje, įsiteisėjusiais sprendimais pripažino, kad nurodyti bankai pažeidė kolektyvinius interesus ir vartotojų teises, kai per laikotarpį, apimantį 2007 m., sudarė paskolų sutartis, kuriose buvo sąlygų, pripažintų nesąžiningomis ir negaliojančios, nes jose buvo numatytas grąžinimo indeksavimas Šveicarijos frankais ir palūkanų normos keitimas vienašališku kreditoriaus sprendimu.
- 21 Antra, remdamasi savo užsakytos ekspertizės išvada, ieškovė pagrindinėje byloje prašo įpareigoti *Zagrebačka banka* grąžinti jai visą naudą, kurią šis nepagrįstai gavo dėl pirminėje paskolos sutartyje įtvirtintų nesąžiningų sąlygų, pakeistų sudarius sutarties priedą, kurio poveikio, jos nuomone, nepakako kompensacijai užtikrinti.
- 22 Šiuo klausimu ji tvirtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi netaikyti jokios nacionalinės teisės normos, kuri jai neleidžia susigrąžinti visos minėtos naudos, nes ji neatsisakė savo, kaip vartotojos, turimų teisių. Jos teigimu, 2015 m. Vartojimo kredito įstatymas ir paskolos sutarties priedas, kuriame pakartotas šio įstatymo nuostatų turinys, nesukūrė jai padėties, kurioje ji būtų buvusi, jei pirminėje sutartyje nebūtų nesąžiningų sąlygų.
- 23 *Zagrebačka banka* nesutinka su šiais reikalavimais ir teigia, kad atlikus šiame įstatyme numatytą paskolos konvertavimą ir ieškovei pagrindinėje byloje sutikus sudaryti sutarties priedą, nebeliko teisinio pagrindo, leidžiančio konstatuoti pirminės sutarties sąlygų nesąžiningumą ir dėl to priteisti ieškovei žalos atlyginimą, nes, šio banko teigimu, paskola atgaline data buvo perskaičiuota taip, lyg ji būtų išreikšta eurais.
- 24 Pirmiausia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad 2015 m. Vartojimo kredito įstatymas ir pagal šį įstatymą sudarytas sutarties priedas įsigaliojo po Kroatijos Respublikos įstojimo į Sąjungą, todėl Teisingumo Teismas, jo nuomone, turi jurisdikciją *ratione temporis* atsakyti į šioje byloje pateiktus prejudicinius klausimus.
- 25 Dėl bylos esmės prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmiausia nurodo, kad, atsižvelgęs į nagrinėjamą sutarties priedą, jis padarė išvadą, jog ieškovė pagrindinėje byloje neatsisakė visos kompensacijos ir jos interesų teisminės apsaugos; beje, toks atsisakymas yra draudžiamas pagal Kroatijos teisę, be kita ko, pagal 2015 m. Vartojimo kredito įstatymą. Be to, jis mano, kad šiame įstatyme neapibrėžtas nei sąlygų, kaip antai nagrinėjamų pagrindinėje byloje, nesąžiningumas ir negaliojimas, nei vartotojo dėl nesąžiningų sąlygų individualiai patirta žala, nei komercinės (ūkinės) veiklos subjekto šiuo pagrindu nepagrįstai gauta nauda; šias aplinkybes turi įvertinti byla nagrinėjantis teismas. Šio teismo teigimu, nagrinėjamu atveju ieškovė pagrindinėje byloje įrodė, kad paskolos konvertavimas neužtikrino, jog *Zagrebačka banka* jai grąžintų visas jos nenaudai nepagrįstai gautas sumas.

- 26 Be to, minėtas teismas pabrėžia, kad „teisės aiškinimo vienodinimo procedūroje“ *Vrhovni sud* (Aukščiausiasis Teismas, Kroatija) 2020 m. kovo 4 d. priėmė sprendimą, pagal kurį bet koks susitarimas dėl paskolos konvertavimo, sudarytas pagal 2015 m. Vartojimo kredito įstatymą, „sukelia teisinių pasekmių ir galioja, jeigu pagrindinės paskolos sutarties sąlygos, susijusios su kintamąja palūkanų norma ir indeksavimu užsienio valiuta, negalioja“; šis paskolos sutarties priedas nustato naują sutartinį santykį, nes vartotojas neprivalo jam pritarti, skirtingai nuo aplinkybių, dėl kurių priimtas 2019 m. kovo 14 d. Sprendimas *Dunai* (C-118/17, EU:C:2019:207).
- 27 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šis *Vrhovni sud* (Aukščiausiasis Teismas) sprendimas yra privalomas žemesnės instancijos teismams, tačiau jis buvo aiškinamas skirtingai, kiek tai susiję su jo poveikiu tokiam konvertavimui pritarusio vartotojo teisei į kompensaciją. Pagal vieną požiūrį nesvarbu, ar komercinės (ūkinės) veiklos subjektas nepagrįstai gavo naudos ir ar vartotojui buvo atlyginta visa žala. Pagal kitą požiūrį, kuriam pritaria prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, minėtas sprendimas negali būti taip suprantamas, antraip jis sukeltų pasekmių, prieštaraujančių Direktyvos 93/13 reikalavimams, kaip juos yra išaiškinęs Teisingumo Teismas.
- 28 Be to, atsižvelgdamas į Teisingumo Teismo jurisprudenciją dėl Direktyvos 93/13 nuostatų, siejamų su Chartijos 38 ir 47 straipsniais, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad valstybės narės teisės aktų leidėjas gali priimti priemones, ginančias vartotojus labiau nei numatytosios minėtoje direktyvoje. Šio teismo teigimu, tam, kad pasiektų Sąjungos teisėje nustatytus tikslus, jis turėtų atsisakyti taikyti direktyvos neatitinkančias 2015 m. Vartojimo kredito įstatymo nuostatas ir nagrinėjamu atveju nuspręsti, kad nesąžiningos sąlygos turi būti panaikintos, tarsi jų niekada nebūtų buvę, o visa remiantis šiomis sąlygomis *Zagrebačka banka* gauta nauda turi būti grąžinta ieškovei pagrindinėje byloje.
- 29 Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad iš kitų Kroatijos teisės nuostatų matyti, jog sutarties galiojimas turi būti vertinamas jos sudarymo momentu ir kad niekinė sąlyga negali būti ištaisyta. Jis mano, kad šios nuostatos atitinka Teisingumo Teismo jurisprudenciją dėl Direktyvos 93/13, iš kurios, jo nuomone, matyti, kad nacionaliniai teismai nuo pat pradžios turi netaikyti nesąžiningų sąlygų, o ne keisti jų kitomis, dėl kurių šalys nebuvo susitarusios.
- 30 Šiomis aplinkybėmis *Općinski građanski sud u Zagrebu* (Zagrebo apylinkės civilinių bylų teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
1. Ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją, konkrečiai 2019 m. kovo 14 d. Sprendimą *Dunai* (C-118/17, EU:C:2019:207), turi būti aiškinama taip, kad teisės aktų leidėjo kišimasis į vartotojo, kuris yra paskolos gavėjas, ir banko santykius negali apriboti vartotojo teisės ginčyti teisme pirminės sutarties ar pagal įstatymą sudaryto sutarties priedo sąlygų siekiant įgyvendinti teisę susigrąžinti tai, ką jo nenaudai bankas nepagrįstai įgijo dėl nesąžiningų sutarčių sąlygų naudojimo, jeigu dėl teisės aktų leidėjo įsikišimo vartotojas geranoriškai sutiko pakeisti pirminę sutartį, vykdant įstatymu įtvirtintą bankų pareigą pasiūlyti vartotojui šią galimybę, o ne tiesiogiai taikant intervencinį įstatymą, kaip buvo byloje [kurioje priimtas nurodytas sprendimas]?
 2. Jeigu atsakymas į pirmąjį klausimą būtų teigiamas: ar dviejų subjektų, t. y. paskolos gavėjo ir banko, ginčą nagrinėjantis nacionalinis teismas, kuris, remdamasis *Vrhovni sud* (Aukščiausiasis Teismas, Kroatija) pateiktu nacionalinio įstatymo [t. y. 2015 m. Vartojimo kredito įstatymo] išaiškinimu, negali to įstatymo aiškinti taip, kaip to reikalauja

Direktyva 93/13, turi teisę ir (arba) privalo, remdamasis šia direktyva ir Chartijos 38 ir 47 straipsniais, netaikyti šio nacionalinio įstatymo taip, kaip jį aiškina *Vrhovni sud* (Aukščiausiasis Teismas)?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos

- 31 *Zagrebačka banka* teigia, kad Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos, ir nurodo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamas ginčas *ratione temporis* nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, nes, pirma, anot šios pagrindinės bylos šalies, vienintelis šios bylos dalykas yra paskolos sutartis, sudaryta iki Kroatijos Respublikos įstojimo į Sąjungą dienos.
- 32 Antra, *Zagrebačka banka* teigia, kad pagal Direktyvos 93/13, dėl kurios pateiktas šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą, 10 straipsnio 1 dalį šios direktyvos taikymas priklauso nuo atitinkamos sutarties sudarymo datos, o ne nuo laikotarpio, kuriuo ši sutartis sukelia teisinių pasekmių.
- 33 Šiuo klausimu visų pirma reikia priminti, kad remiantis suformuota jurisprudencija Teisingumo Teismas turi jurisdikciją aiškinti Sąjungos teisę tik tiek, kiek tai susiję su jos taikymu naujoje valstybėje narėje nuo šios įstojimo į Sąjungą dienos (2020 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *Franck*, C-801/19, EU:C:2020:1049, 16 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 34 Šio sprendimo 3 punkte minėto Akto dėl Kroatijos Respublikos stojimo sąlygų 2 straipsnyje numatyta, kad pirminių Sutarčių ir prieš Kroatijos Respublikos įstojimą institucijų priimtų aktų nuostatos šiai valstybei narei yra privalomos ir joje taikomos nuo jos įstojimo dienos, t. y. 2013 m. liepos 1 d. (2021 m. kovo 25 d. Sprendimo *Obala i lučice*, C-307/19, EU:C:2021:236, 55 punktas).
- 35 Taigi Teisingumo Teismas turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl Sąjungos teisės išaiškinimo klausimo, į kurį atsakius gali kilti abejonių dėl to, ar Sąjungos teisę atitinka šios valstybės narės nacionalinės teisės aktai, priimti po jos įstojimo į Sąjungą, bet sukeliantys teisinių pasekmių taip pat iki šio įstojimo sudarytai sutarčiai (šiuo klausimu žr. 2019 m. vasario 14 d. Sprendimo *Milivojević*, C-630/17, EU:C:2019:123, 40–43 punktus).
- 36 Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, jog kadangi iš Direktyvos 93/13 10 straipsnio 1 dalies antros pastraipos matyti, kad ši direktyva taikoma tik sutartims, sudarytoms po 1994 m. gruodžio 31 d., t. y. dienos, kurią baigėsi jos perkėlimo į nacionalinę teisę terminas, siekiant nustatyti, ar ši direktyva taikoma pagrindinėje byloje nagrinėjamiems sutartims, reikia atsižvelgti į šių sutarčių sudarymo datą, nes laikotarpis, per kurį šios sutartys sukelia pasekmių, neturi reikšmės (2020 m. liepos 9 d. Sprendimo *Raiffeisen Bank ir BRD Groupe Société Générale*, C-698/18 ir C-699/18, EU:C:2020:537, 42 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 37 Ši jurisprudencija buvo patikslinta atsižvelgiant į situacijas, susidariusias valstybėse narėse, kurios, pavyzdžiui, Kroatijos Respublika, įstojo į Sąjungą po 1994 m. gruodžio 31 d., nes laikytis Direktyvos 93/13 reikalavimų šioms valstybėms tapo privaloma tik įstojus į Sąjungą. Šiomis konkrečiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas ne kartą vertino galimybę taikyti šią direktyvą, o kartu ir savo jurisdikciją ją aiškinti, atsižvelgdamas į valstybės narės, kurios teisės aktai buvo nagrinėjami pagrindinėje byloje, įstojimo datą, prieš nagrinėdamas, ar atitinkama sutartis buvo sudaryta po šio įstojimo ir todėl patenka į minėtos direktyvos taikymo sritį *ratione temporis* (šiuo

klausimu žr. 2014 m. balandžio 3 d. Nutarties *Pohotovost*, C-153/13, EU:C:2014:1854, 23–25 punktus; 2014 m. liepos 3 d. Nutarties *Tudoran*, C-92/14, EU:C:2014:2051, 26–29 punktus, taip pat 2020 m. liepos 9 d. Sprendimo *Raiffeisen Bank ir BRD Groupe Société Générale*, C-698/18 ir C-699/18, EU:C:2020:537, 41–44 punktus).

- 38 Nagrinėjamu atveju Direktyva 93/13 netaikoma pagrindinėje byloje ginčijamai pirminei paskolos sutarčiai, nes ši buvo sudaryta 2007 m. spalio 15 d., taigi prieš Kroatijos Respublikai įstojant į Sąjungą 2013 m. liepos 1 d. Taigi, kaip savo išvados 34 ir 40 punktuose iš esmės pažymėjo generalinė advokatė, galimas *Zagrebačka banka* dėl galbūt nesąžiningų šios sutarties sąlygų nepagrįstai įgytos naudos gražinimas negali būti reglamentuojamas šios direktyvos nuostatomis.
- 39 Tačiau Direktyva 93/13 taikoma pirminės sutarties priedui, nes šis priedas, beje, taip pat ginčijamas pagrindinėje byloje, buvo pasirašytas 2016 m. sausio 8 d., t. y. po įstojimo dienos. Jeigu dalis pagrindinės bylos faktinių aplinkybių susiklostė po valstybės narės įstojimo, Teisingumo Teismas turi jurisdikciją aiškinti Sąjungos teisę atitinkama apimtimi (šiuo klausimu žr. 2020 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *Franck*, C-801/19, EU:C:2020:1049, 17 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 40 Vis dėlto reikia pažymėti, kad minėtu sutarties priedu negalima išplėsti šios direktyvos taikymo srities *ratione temporis*, kaip ji apibrėžta šio sprendimo 36 ir 37 punktuose primintoje jurisprudencijoje, todėl pagal šio priedo sąlygas *Zagrebačka banka* galbūt nustatyta pareiga gražinti negali būti reglamentuojama arba grindžiama minėtos direktyvos nuostatomis, kalbant apie laikotarpį iki priedo pasirašymo.
- 41 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad Teisingumo Teismas turi jurisdikciją aiškinti Direktyvos 93/13 nuostatas tik tiek, kiek prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su sutarties priede esančiomis sąlygomis ir laikotarpiu po jo pasirašymo.

Dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtimumo

- 42 *Zagrebačka banka* teigia, kad abu prejudiciniai klausimai turi būti pripažinti nepriimtinais dėl to, kad yra nesvarbūs sprendimui pagrindinėje byloje, nes, jo nuomone, nei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nurodytos Kroatijos teisės nuostatos, įskaitant *Vrhovni sud* (Aukščiausiasis Teismas) pateiktą jų aiškinimą, nei šalių sudarytos paskolos sutarties priedas neatima iš ieškovės pagrindinėje byloje teisės pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį reikalauti gražinti naudą, kurią bankas tariamai nepagrįstai gavo pagal pirminę paskolos sutartį.
- 43 Šiuo klausimu reikia priminti, pirma, kad pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją tik bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsakingas už sprendimo priėmimą, atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes turi įvertinti tai, ar jo sprendimui priimti būtinas prejudicinis sprendimas, ir Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų svarbą; šiems klausimams taikoma svarbos prezumpcija. Vadinasi, kai pateikiamas klausimas susijęs su Sąjungos teisės nuostatos išaiškinimu ar galiojimu, Teisingumo Teismas iš principo turi priimti sprendimą dėl šio klausimo, nebent būtų akivaizdu, kad prašomas išaiškinimas visiškai nesusijęs su ginčo pagrindinėje byloje aplinkybėmis ar dalyku, kad problema hipotetinė arba Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teisines aplinkybes, būtinas tam, kad naudingai atsakytų į tą klausimą (2021 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Trapeza Peiraios*, C-243/20, EU:C:2021:1045, 25 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

- 44 Nagrinėjama atveju prejudiciniai klausimai susiję su Sąjungos teisės nuostatu, konkrečiau kalbant Direktyvos 93/13, išaiškinimu, ir nėra akivaizdu, kad prašomas išaiškinimas visiškai nesusijęs su ginču pagrindinėje byloje ar kad iškelta problema yra hipotetinė. Iš tiesų iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, be kita ko, matyti, kad ieškovė pagrindinėje byloje rėmėsi šia direktyva garantuojamomis teisėmis. Be to, šio sprendimo 41 punkte konstatuota, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama situacija iš dalies patenka į minėtos direktyvos taikymo sritį *ratione temporis*.
- 45 Antra, neginčijama, kad vykstant SESV 267 straipsnyje numatyta procedūrai, pagrįstai aiškiu nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo jurisdikcijos atskyrimu, nacionalinės teisės aiškinimas ir taikymas priklauso tik nacionalinio teismo jurisdikcijai, o Teisingumo Teismas turi kompetenciją priimti sprendimą dėl Sąjungos teisės išaiškinimo ar galiojimo, tik atsižvelgdamas į nacionalinio teismo nurodytas faktines aplinkybes (2021 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Trapeza Peiraios*, C-243/20, EU:C:2021:1045, 26 punktas).
- 46 Taigi reikia atmesti argumentus dėl prejudicinių klausimų nepriimtumo, kuriuos *Zagrebačka banka* iš esmės kildina iš 2015 m. Vartojimo kredito įstatymo tariamai sukeltų padarinių pagrindinėje byloje.
- 47 Vadinas, prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra priimtinas.

Dėl esmės

Dėl pirmojo klausimo

- 48 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias bylą nagrinėjančiam teismui neleidžiama patenkinti vartotojo prašymo grąžinti visą naudą, komercinės (ūkinės) veiklos subjekto gautą dėl paskolos sutarties nesąžiningų sąlygų, kai šis komercinės (ūkinės) veiklos subjektas buvo priverstas pasiūlyti vartotojui pakeisti pirminę sutartį sudarant susitarimą, kurio turinys apibrėžtas šiose teisės nuostatose, ir vartotojas turėjo galimybę pritarti tokiam pakeitimui.
- 49 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad, remiantis kai kurių Kroatijos teismų pateiktu 2015 m. Vartojimo kredito įstatymo išaiškinimu, tokias pasekmes galėtų sukelti šio įstatymo IV.a skyriaus nuostatos. Konkrečiai kalbant, jo nuomone, iš šių nuostatų matyti, kad kreditoriais esantys komercinės (ūkinės) veiklos subjektai buvo priversti pasiūlyti kiekvienam vartotojui, sudariusiam Šveicarijos frankais išreikštos paskolos sutartį, konvertuoti ją į eurus išreikštos paskolos sutartį laikantis šiame įstatyme nustatytos tvarkos. Suinteresuotasis vartotojas turėjo galimybę atmesti šį pasiūlymą, tačiau jei jis jam pritardavo, konvertavimas būtinai turėjo būti atliktas įtraukiant minėtose nuostatose numatytą turinį į pirminės sutarties priedą, kaip buvo padaryta pagrindinėje byloje, arba šalių sudarytą į naują sutartį.
- 50 Siekiant šiam teismui pateikti naudingą atsakymą, kuris jam leistų išspręsti jo nagrinėjamą ginčą, pirmiausia reikia išnagrinėti, ar, kaip savo rašytinėse pastabose nurodė Kroatijos vyriausybė ir Komisija, Direktyva 93/13 taikytina *ratione materiae* pagrindinėje byloje, atsižvelgiant į jos 1 straipsnio 2 dalyje numatytą išimtį.

- 51 Šiuo klausimu iš šio sprendimo 39 ir 40 punktuose pateiktų argumentų, susijusių su Direktyvos 93/13 taikymo sritimi *ratione temporis*, matyti, kad ji taikoma tik pirminės sutarties priedui ir kad pagal šį priedą *Zagrebačka banka* galbūt nustatyta pareiga grąžinti negali būti reglamentuojama arba grindžiama šia direktyva, kalbant apie laikotarpį iki priedo šio pasirašymo.
- 52 Šiomis aplinkybėmis reikia pažymėti, kad Teisingumo Teismas turi jurisdikciją atsakyti į pirmąjį klausimą tik tiek, kiek jis susijęs su sutarties sąlygomis, kurios minėtu priedu *a posteriori* įtrauktos į pirminę sutartį pagal 2015 m. Vartojimo kredito įstatymą.
- 53 Taigi pagrindinė byla skiriasi nuo bylos, kurioje priimtas 2019 m. kovo 14 d. Sprendimas *Dunai* (C-118/17, EU:C:2019:207). Iš tiesų pastaroji byla platesne prasme buvo susijusi su poveikiu, kurį vartotojo galimybei reikalauti panaikinti pirminę paskolos sutartį sukėlė nacionalinės teisės nuostatos, kuriose paskolos sutartyse įtvirtintos sąlygos dėl valiutos keitimo skirtumo buvo pripažintos nesąžiningomis ir negaliojančiomis ir pakeistos sąlygomis, pagal kurias taikomas oficialus valstybės narės nacionalinio banko nustatytas atitinkamos valiutos kursas (šiuo klausimu žr. 2019 m. kovo 14 d. Sprendimo *Dunai*, C-118/17, EU:C:2019:207, 35–38 punktus).
- 54 Nagrinėjamu atveju, kaip nurodyta šio sprendimo 22 punkte, ieškovė pagrindinėje byloje siekia remtis Direktyvos 93/13 nuostatomis, kad savarankiškai užginčytų pirminės sutarties priedo sąlygas, įtrauktas remiantis 2015 m. Vartojimo kredito įstatymu, nes šių sąlygų tariamai nepakanka, kad būtų grąžinta visa nauda, kurią komercinės (ūkinės) veiklos subjektas tariamai gavo dėl pirminės paskolos sutarties nesąžiningų sąlygų.
- 55 Tai patikslinus reikia priminti, kad remiantis suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija pagal Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalį į jos taikymo sritį nepatenka sutarties sąlygos, atspindinčios „įstatymų ar kitų teisės aktų privalomąsias nuostatas“; ši formuluoė, atsižvelgiant į šios direktyvos tryliktą konstatuojamąją dalį, apima ne tik nacionalinės teisės nuostatas, kurios taikomos susitariančiosioms šalims, nepaisant jų pasirinkimo, bet ir dispozityvias nuostatas, t. y. nuostatas, kurios, nesant kitokio susitarimo tarp šalių, taikomos automatiškai (2021 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Trapeza Peiraios*, C-243/20, EU:C:2021:1045, 30 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 56 Be to, Teisingumo Teismas jau išaiškino minėto 1 straipsnio 2 dalį taip, kad į Direktyvos 93/13 taikymo sritį nepatenka sąlygos, atspindinčios privalomąsias nacionalinės teisės nuostatas, įtrauktas po paskolos sutarties sudarymo su vartotoju, kuriomis siekiama pakeisti negaliojančią šios sutarties sąlygą (2021 m. rugsėjo 2 d. Sprendimo *OTP Jelzálogbank ir kt.*, C-932/19, EU:C:2021:673, 29 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 57 Šios direktyvos taikymo išimtis, kylanti ir jos 1 straipsnio 2 dalies, grindžiama tuo, kad iš principo galima daryti pagrįstą prielaidą, jog nacionalinės teisės aktų leidėjas yra užtikrinęs tam tikrų sutarčių šalių visų teisių ir pareigų pusiausvyrą, kurią Sąjungos teisės aktų leidėjas aiškiai siekė apsaugoti (2021 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Trapeza Peiraios*, C-243/20, EU:C:2021:1045, 35 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 58 Nacionaliniai teismai, į kuriuos kreiptasi, atsižvelgdami į Teisingumo Teismo apibrėžtus kriterijus, t. y. į atitinkamų paskolos sutarčių pobūdį, bendrą struktūrą ir nuostatas, taip pat jų teises ir faktines sudarymo aplinkybes, turi patikrinti, ar atitinkama sąlyga patenka į Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalies taikymo sritį, ir atkreipti dėmesį į tai, kad, atsižvelgiant į

šioje direktyvoje nurodytą vartotojų apsaugos tikslą, šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje numatyta išimtis turi būti aiškinama siaurai (2021 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Trapeza Peiraios*, C-243/20, EU:C:2021:1045, 37 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

- 59 Nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nurodo, kad sutarties priedo, kurį *Zagrebačka banka* ir ieškovė pagrindinėje byloje pasirašė siekdamos pakeisti pirminę sutartį, kad Šveicarijos frankais išreikšta paskola būtų konvertuotą į eurus išreikštą paskolą, sąlygos atspindi 2015 m. Vartojimo kredito įstatymo IV.a skyriaus nuostatų turinį.
- 60 Iš tiesų, pirma, šis teismas pažymi, kad pagal 2015 m. Vartojimo kredito įstatymą komercinės (ūkinės) veiklos subjektai privalėjo siūlyti tokį pakeitimą atitinkamiems vartotojams ir kad jame nustatyta speciali naujos skolinių įsipareigojimų sumos apskaičiavimo metodika. Be to, savo rašytinėse pastabose Kroatijos vyriausybė patikslina, kad minėtu įstatymu buvo apribota bankų valios autonomija, nes jie buvo priversti siūlyti vartotojams sudaryti susitarimą dėl galiojančios sutarties konvertavimo, kurio turinys aiškiai apibrėžtas šiame privalomame teisės akte.
- 61 Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad visos šalys, kurioms taikomas 2015 m. Vartojimo kredito įstatymas, pakeitė pirminius sutartinius santykius remdamosi jų valia sudarytu susitarimu, o ne tiesiogiai teisėkūros veiksmais, kaip tai buvo visų pirma byloje, kurioje priimtas 2019 m. kovo 14 d. Sprendimas *Dunai* (C-118/17, EU:C:2019:207). Vis dėlto, nors kiekvienas vartotojas turėjo galimybę atsisakyti atlikti šiame įstatyme numatytą konvertavimą, vis dėlto, kai vartotojas su juo sutiko, kaip pagrindinėje byloje, šalys pakeitė savo pirminę sutartį, t. y. joje esančias nesąžiningas sąlygas, ne laisva valia, o vykdydamos pareigą taikyti nacionalinės teisės aktų leidėjo nustatytas konvertavimo taisykles. Kaip savo išvados 50 punkte pažymėjo generalinė advokatė, vien vartotojo sutikimo reikalavimas netrukdo tam, kad atitinkamo sutarties priedo sąlygos būtų laikomos atspindinčiomis įstatymų ar kitų teisės aktų privalomąsias nuostatas, jei visas šio priedo turinys nustatomas pagal minėtą įstatymą.
- 62 Trečia, kaip savo išvados 51 punkte iš esmės pažymėjo generalinė advokatė, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Kroatijos teisės aktų leidėjas siekė užtikrinti pusiausvyrą tarp šalių, kurioms taikomas 2015 m. Vartojimo kredito įstatymas, teisių ir pareigų.
- 63 Vadinasi, nors galutinį teisinį kvalifikavimą turės atlikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis šio sprendimo 58 punkte priminta jurisprudencija, atrodo, kad minėto įstatymo IV.a skyriaus nuostatos yra privalomosios nacionalinės teisės nuostatos, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalį, todėl sutarties sąlygoms, atspindinčioms šio įstatymo nuostatas, kuriomis siekiama pakeisti su vartotoju sudarytoje paskolos sutartyje esančias negaliojančias sąlygas, šios direktyvos nuostatos netaikomos.
- 64 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti: Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad į šios direktyvos taikymo sritį *ratione materiae* nepatenka sutarties sąlygos, atspindinčios nacionalinės teisės nuostatas, pagal kurias komercinės (ūkinės) veiklos subjektas buvo priverstas siūlyti vartotojui pakeisti pirminę paskolos sutartį sudarant susitarimą, kurio turinys apibrėžtas šiose nuostatose, ir šis vartotojas turėjo galimybę sutikti su tokiu pakeitimu.

Dėl antrojo klausimo

- 65 Atsižvelgiant į atsakymą, pateiktą į pirmąjį klausimą, nereikia atsakyti į antrąjį klausimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 66 Kadangi šis procesas pagrindinių bylų šalims yra vienas iš etapų prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamosiose bylose, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 1 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad į šios direktyvos taikymo sritį *ratione materiae* nepatenka sutarties sąlygos, atspindinčios nacionalinės teisės nuostatas, pagal kurias komercinės (ūkinės) veiklos subjektas buvo priverstas siūlyti vartotojui pakeisti pirminę paskolos sutartį sudarant susitarimą, kurio turinys apibrėžtas šiose nuostatose, ir šis vartotojas turėjo galimybę sutikti su tokiu pakeitimu.

Parašai.